

Музично-Літературний Журнал
Bandura
Бандура

Year 18

ЛИПЕНЬ — 1998 — JULY

Number 63-64

ЖОВТЕНЬ — 1998 — OCTOBER

"БАНДУРА"

КВАРТАЛЬНИК

Видас Школа Кобзарського Мистецтва
в Нью-Йорку

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Віктор Мішалов, д-р І. Соневицький, д-р Тамара Булат, проф.
Дарія Каранович-Гординська, Роман Савицький, композитор Юрій
Олійник, д-р І. Маглай (Туб), Валентина Родак.
Англомовна: Ліда Чорна, Петро Матіяшек.
Головний редактор: Микола Чорний-Досінчук.

Редакція застерігає за собою право скорочувати статті та правити мову. Статті, підписані авторами не обов'язково висловлюють погляди чи становище Редакції. Передрук дозволений за поданням джерела.

ВСІ МАТЕРІЯЛИ ДО РЕДАКЦІЇ
ПРОСИМО СЛАТИ НА АДРЕСУ:

SCHOOL OF BANDURA
84-82 164th Street
Jamaica, N.Y. 11432

Графічне оформлення: В. Пачовський

"BANDURA"

A Quarterly Magazine Published
by the New York School of Bandura

The Publisher reserves the right to edit all submitted materials. Submitted articles, signed by the author, do not necessarily reflect the official views of the "Bandura".

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ

Америка:

Річна передплата — 15.00 дол.

Поодиноке число — 7.00 дол.

Канада — 17.00 дол.

Інші країни — 17.00 дол.

Поодиноке число — 8.50 дол.

SUBSCRIPTION PRICE LIST

U.S.:

Annually — 15.00 дол.

Per issue — 7.50 дол.

All other countries:

Annually — 17.00 дол.

Per issue — 8.50 дол.

**ЧИТАЙТЕ — РОЗПОВСЮДКУЙТЕ
ПРИЄДНУЙТЕ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ**

для

ЖУРНАЛУ

„БАНДУРА“

ПЕРІОДИЧНІСТЬ ВИДАННЯ

журналу

„БАНДУРА“

залежить тільки від Вас!

Subscription in U.S Dollars only.

The Bandura Magazine is an important
Journal devoted to Ukrainian folk music.
Urge your friends to subscribe today!

The Bandura Magazine cannot be
published without your support

МИКОЛА БУДНИК: УЧЕНЬ, МАЙСТЕР І ПАНОТЕЦЬ

Чи доводилося нашим читачам чути, щоб якийсь майстер взявся виготовити бандуру із сирої деревини? Звичайно ні, бо кожен, хто хоч трішечки розуміється на цій справі, знає, що на музичний інструмент іде лише сухе дерево.

А Микола Будник наперекір усім зробив такий інструмент, який ще й напричуд добре звучить.

— Що це? Виклик законом природи?

— Ні. І чи не найважливішим в Миколи Будника є намагання жити в ладу, в гармонії із законами буття. І та бандура, що видовбана ним протягом місяця із сирої вербової колоди, яка пролежала 10 років у воді, добре "заморилася" і саме тому віддавала швидко вологу, теж виготовлена із глибоким знанням законів деревини.

Та хіба лише одна бандура? Десятки кобз-бандур, колісних лір, інших інструментів виготовував М. Будник на своєму, ще зовсім молодому віці. І кожен його інструмент навіть лише зовнішнім виглядом, формою, колоритом вражає сучасників відгомоном давнього кобзарства. Як талановитого майстра, що створив музичну майстерню і має оригінальну власну школу, його знають кобзарі, лірники, фольклористи.

ЗВІДКИЛЯ ВИ, КОБЗАРІ, ЗВІДКИЛЯ ТИ, КОБЗО?

(поет-бандурист Іван Немирович)

...Село Сколобів на Житомирщині. Тут біля витоків мальовничої річки Ірша в 1953 році в хліборобській сім'ї народився Микола. З дитинства любив малювати карикатури, вирізати (а не ліпити) скульптури з материкових шарів глини, з дерева. Запам'яталася видовбана самотужки скрипочка з дротяними струнами — перший власний інструмент Миколи. Та музика володіла ним вже давно, бо в родині всі співали. Але особливо діяла на малого Миколу пісня батька, який хоч і не мав голосу, і співом висловлював свої почуття дуже рідко, проте його тужливий спів завжди викликав у сина якість дивовижно-моторошне відчуття. Пізніше подібне переживання виникне у Миколи після почутого в радіо співу кобзаря Аданцевича.

"Я побачив у цьому щось програмне для себе, — скаже потім Микола, — щось найважливіше в своїм житті". Навчаючись в дев'ятій класі відчув свідомі інтереси до українського мистецтва. І як Ірша впадала в річку Тетерів та, в свою чергу, споконвічно тягнулася до Дніпра. Так і Микола тягнувся до культурної столиці.

Наприкінці 70-их р. в Києві доля звела М. Будника з талановитим художником Г. Ткаченком, інтелігентом-українцем, що сповідував старосвітську бандуру й вніс в наше сьогодення давні кобзарські традиції.

ПО НАУКУ

Микола з'явився до Г. Ткаченка з власною візитівкою, якою була кобза власного виробництва, що копіювала інструмент з колекції Івана

Гончара. Вона мала ладовий гриф і приструнки на корпусі.

Панотець спочатку розкритикував роботу початківця, а потім, звернувши увагу на настирність молодого хлопця, сповненого глибокої національної свідомості, а також вміння майструвати, взяв до себе в науку.

Для початку дав креслення старосвітської бандури і власний зразок інструмента з грушевидною формою корпусу. Словом, за основу було взято бандуру Г. Ткаченка, яку він придбав в 1914 році й реконструював, збільшивши висоту підбасків.

Не один урок отримає Микола від свого панотця: з конструкції інструмента, манери гри та співу, кобзарської моралі й етики. Від Г. Ткаченка перейняв харківський спосіб гри і, чи не найголовніше — манеру невимушеного й, водночас, проникливого задушевного співу.

Тим часом кожну вільну годину він займався самоосвітою, вивчаючи філософію, історію України, відвідуючи бібліотеки, музеї, картинні галереї Києва. І все це поєднувалося з роботою фрезирувальника на заводі "Арсенал", котра не залишила ні в душі, ні в пам'яті Миколи жодного корисного сліду, як і попередня служба в радянській армії.

МАЄСТРО БУДНИК

Глибоко проникши в природу деревини, Микола просто дивує своїми виробами. Треба було побувати в його майстерні й побачити десятки заготовок бандур, торбанів, колісних лір, що мов живі істоти, народжені із звичайного дерева. Дивлячись тепер на стару вербу над ставком мені мимоволі вважаються ті, сховані в стовбурі, інструменти, які щільно притулилися один до одного. Знаходячи оптимальний варіант розкрою Микола видовбує корпус бандури разом з грифом і голівкою, корпус ліри разом із шиєю. Навіть корпус цимбал він вбачає видовбаним таким чином, щоб необхідність в бокових стінках відпала.

Будник не шукає якихось прикрас для своїх інструментів. Проти цього категорично виступав і його вчитель. Та його інструменти прекрасні за своєю широю формою. Вони не мають кольорового покриття — вони вирають первозданною красою текстури дерева, захищеного лише безбарвним лаком. Всі деталі мають напричуд тонку обробку, а інструмент в цілому виключно легкий. І найголовніше — його інструменти прекрасно звучать і зручні до грання. Це стверджують і професійні музиканти, і аматори. На його кобзі з шістьма басами і шістьма приструнками грає чудовий музикант і прискіпливий дослідник кобзарства Володимир Кушпет, на лірі його учня С. Кота грає викладач консерваторії фольклорист Михайло Хай. І цей перелік може бути значно продовженим.

Отримавши кобзарську науку від свого вчителя Г. Ткаченка, М. Будник сам став панотцем. Він не пропускає жодного кобзарського зібрання, де словом, піснею чи демонстрацією інструмента продовжує справу свого вчителя. Та чи не найголовніше в творчому доробку М. Будника — то його майстерня, де навчаються сповнені спраги української пісні, мови і мистецтва молоді люди.

В МАЙСТЕРНІ ПАНОТЦЯ БУДНИКА

В 1971 році М. Будник влаштував свою першу майстерню в селищі Мишоловка, що майже посередині Голосіївського лісу під Києвом, пізніше ще одну майстерню на вул. Седовців, біля Ботанічного саду, а потім в Ірпіні на вул. Українській, 56. Все це невеликі приватні будинки, які арендує маестро. В них він виготовляє інструменти, тут вчать і роблять свої інструменти його учні, тут вони мешкають в період навчання, тут відбуваються їх зібрання.

На перший погляд, форма навчання проста. Спочатку всьому навчає сам маестро Будник, він же забезпечує матеріалом, інструментами, житлом, поки учень не виготує інструмент для себе. А вже навчившись, той передає досвід молодшому і сам добуває все необхідне для майстрування. ...Спорідненість душ привела Сашка Кота із Тернополя до Будника в 16-ти річному віці. Попрацює кілька тижнів — іде додому, потім знову приїздить. До армії зробив три інструменти. Після служби в армії, ставши студентом, має в роботі 3-4 інструменти.

Цікаві побутові умови учнів. Кожен бажаючий протягом навчання мешкає в будинку, який оплачує сам майстер. Харчуються спільно тим, що хто принесе: тому буває — часом з пирогами, а іноді — без хліба. Але ніхто не в обіді. Хіба панотець трохи погнівається, що дерев'яну стружку за всіх підмайстрів йому доводиться вимітати. "А якже, вони звикли, як дома, коли батько з матір'ю за ними прибирають", — побурчить в півголосу панотець, а учні зроблять вигляд, що не чули. Так воно надалі зручніше. Зате як треба діставати матеріал на бандури, тут діють всі одноставно і злагоджено.

З ЧОГО БАНДУРИ РОБЛЯТЬ?

Настанову панотця знають добре. Вибирають деревину крихку, водночас легку. "Дивна річ: дерево, що саме впало, вже на будівництво не годиться, і єдине, на що воно з успіхом іде — це на музичний інструмент", — пояснює Будник.

Якось придивився Микола до розкішного явора, що був понад два метри в обхваті й за рік давав до півтора сантиметри приросту в діаметрі. Та як його зрубать, коли стоїть він на одній з центральних вулиць Києва, біля німецького посольства?

І ось посеред будня-полудня діловито хазяйнують біля того явора молоді хлопці з пилами й сокирами. Хто вони? — Штатні зеленбудівці міста. Вони знають, яке дерево підрізати, яке зовсім зняти, щоб людям і транспорту було безпечно. А той, невисокого зросту, худощавий чоловік, що стиха, але впевнено командує, звичайно їх бригадир.

Якби то справжні зеленбудівці знали, що того красеня-явора зняв Микола Будник із своїми учнями, то мабуть затіяли б судову справу. Втім, була й вона...

...Якось громада Покровської церкви, де кобзарі завжди відзначають свої урочистості, знаючи, на що здатні золоті руки М. Будника та його учнів, замовила їм виготувати дерев'яний іконостас. І ось вже повалили

хлопці в одному місці п'ять верб, домовилися з ротою солдатів, щоб ті витягли верби з болота і...

За ту вирубку довелося Буднику платити 9 тисяч карбованців штрафу. "Згрішили в ім'я Бога, — зізнається потім Микола, — зате який іконостас вийшов". А, взагалі, панотець вимагає від учнів діставати матеріал легальним шляхом. Одного пізнього дощового вечора братчики засиділись в майстерні на вулиці Седовців, обговорюючи проблеми матеріалу. "Б'юсь об заклад, — каже Микола до своїх хлопців — по київських дворах за кілька годин можна знайти не одне старе піаніно, з якого вийде багато бандур". Дощової ночі пішли по Бесарабській, Прорізній, вийшли на Рейторську. Тут в одному з дворів знайшли викинуте піаніно, й за кілька годин повернулися з готовими дошками, з яких вийшло чотири бандури і багато інших деталей. Але це лише шматочок романтики на додачу до того найголовнішого, чим займаються Будник і його учні.

СПОРІДНЕНІСТЬ ДУШ

Бо їх зацікавленість не замикається на технічній стороні виготовлення інструменту. Їх інтерес — це й вивчення його будови, конструкції, строю, оволодіння виконавською технікою, морально-етичними засадами кобзарства, його історією і традиціями. Наприклад, сам Будник пише кобзарський підручник, його учень Олесь Смик досліджує лірницьке мистецтво Волині, Льоша Лаврський вивчає розмаїття ударних інструментів, не лише українських, а й індійських, освоїв складну техніку гри на них, Павло Печерський співає в хорі Києво-Печерської Лаври.

Переважна більшість учнів Будника — то студенти Київських вузів: університету, політехнічного й театрального інститутів. Цікаво, що та ж сама спорідненість душ привела до майстерні М. Будника не лише молодих хлопців, а й дівчат. Троє з них — студентки університету. По п'ятницях, коли в майстерні "жіночий день", вони майструють скрипки, ліри, торбани. Як знати, можливо саме їх ніжним пальчикам судила доля перевершити самого Страдіварі...

Як колись кобзарі й лірники мали прізвиська, так і кожен цеховик Будника має своє "псевдо". Ось звідкиля тут взялися Ждан, Смик, Лаврський та ін.

Та найголовніше в цій спорідненості душ — не формальне копіювання звичаїв колишніх кобзарських братств, а глибоке, вдумливе наслідування їх традицій і вдячність своїм панотцям. Яскравим свідченням такої вдячності може бути приклад Олесь Сліпка, який не лише успадкував "псевдо" свого першого вчителя — лірника Власюка, а й ліру власного виробу назвав "Власючкою".

В БУДНІ Й СВЯТА — РАЗОМ

...Прийшли на свято Маковія до свого панотця п'ятеро дівчат і троє хлопців, принесли свячені пироги з маком, зробили шулики. — Що то є шулики? — спекли в духовці коржі, поломали їх, обмішали медом, маком і кип'яченою водою — ось вам і шулики. До всього того заварили духмяного чаю і так відсвяткували Маковія.

Частіше за все подібні кобзарські зібрання відбуваються на зелені свята, коли починається літній кобзарський сезон, і на покрову, коли він закінчується. Решта зібрань — суто ділові. А справ у кобзарського цеху багато.

Взяти хоч би ідею озвучити ансамбль, зображений на вежах Софіївського собору. Музикантів там видко, інструменти — не виразні, а вже музика зовсім невідома. Ось і взялися два маестро це відтворити: К. Чеченя організував ансамбль, а М. Будник має зробити всі ті інструменти.

Щастя вам, друзі, в усіх ваших починаннях.

Леонід Черкаський

В робітні М. Будника. Зліва: Стефанія і Микола Чорний-Досінчук, помічник Миколи Будник.

ПРЕСОВИЙ ФОНД

В. і І. Лехіцький	70.00	М. і Д. Григорчук	20.00
Л. Лиман	50.00	П. Гурський	16.00
І. і Л. Завадівський	50.00	Р. Іваницький	15.00
О. Олійник	30.00	А. Кобаса	5.00
Л. Підстригач	25.00	С. Новіцький	5.00
В. Васьків	20.00		